

OP ZOEK NAAR DE VIJAND

Bette Dam

Op zoek naar de vijand

Het verhaal van een terrorist
die een vriend wilde zijn

2019

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Met dank aan:

Het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten

FONDS Bijzondere
JOURNALISTIEKE PROJECTEN

Fonds Pascal Decroos voor Bijzondere Journalistiek

FONDS PASCAL DECROOS
VOOR BIJZONDERE JOURNALISTIEK
fondspascaldecroos.org

NOREF, Norwegian Center for Conflict Resolution

copyright © 2019 Bette Dam
omslagontwerp Moker Ontwerp
omslagillustratie Joël van Houdt
foto auteur Chantal Ariëns
vormgeving binnenwerk CeevanWee, Amsterdam
druk Bariet Ten Brink, Meppel
ISBN 978 94 031 4420 7
NUR 320

debezigebij.nl

Ik ben altijd van mening geweest dat het onmogelijk is om een plek goed te doorgronden zonder je te verdiepen in alle verhalen over die plek en over de personen aldaar. Eén enkel verhaal volgen ontdoet iemand van zijn waardigheid en bemoeilijkt de erkenning van onze gelijkwaardigheid als mens. Het benadrukt onze verschillen meer dan onze overeenkomsten. Verhalen doen ertoe. Veel verhalen samen doen ertoe. Ze zijn gebruikt om mensen van iets te beroven, op een kwaadaardige manier, maar ze kunnen ook worden gehanteerd om mensen mondig en menselijk te maken. Verhalen kunnen de menselijke waardigheid aantasten, maar ze kunnen die aangetaste waardigheid ook repareren.

Chimamanda Ngozi Adichie*

* Auteur van boeken als *Amerikanah* en *Lieve Ijewele*. Deze uitspraak deed ze tijdens haar veel beluisterde Ted Talk, https://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story?language=nl

Inhoud

Proloog: In naam van mij (2010)	9
1 Op zoek naar een terrorist (2012)	37
2 Omar vecht samen met Amerika tegen de Sovjet-Unie (1979)	83
3 Terug naar de moskee in tijden van chaos (1991)	107
4 Een onwaarschijnlijke coalitie (1994)	121
5 Onervaren leider van een islamitische staat (1996)	157
6 Op zoek naar internationale erkenning (1996)	186
7 Een ongemakkelijke gast (1998)	206
8 Moellah Omar wist van niets (2001)	244
9 De ongewenste overgave (2001)	253
10 Openbaringen uit de onderduiktijd	267

Noten	292
Dankwoord	323
Lijst met geïnterviewden	326
Bibliografie	331

PROLOOG

In naam van mij

(2010)

De lucht is nog vochtig van de optrekkende dauw als ik nietsvermoedend de boomgaard van Aziz in loop. Hij, een gebochelde man, loopt naast me, tussen de amandelbomen met hun zachtroze bloesem. Zijn gezicht is als dat van iemands opa: een gerimpelde dunne huid en grijswit haar; hij heeft kraalooogjes die nog steeds sprankelen. Zijn glimmende grijze tulband en zijn lange witte gewaden hangen ruim om zijn lichaam. Met een welkomstgebaar alsof hij een toneelgordijn opentrekt toont hij mij zijn rijkdom: tientallen bomen netjes in een rij.

De oude Aziz is zeker vijfenzeventig jaar. Ik luister graag naar hem als hij zijn herinneringen met me deelt. Hij woonde hier al toen koning Zahir Sjah in 1964 voor het eerst grenzen trok in dit gebied, om zo de macht van de honderden Pasjtoenstammen te beperken, vertelt hij rustig. Het gebied, dat zo groot is als Nederland, kreeg ineens provincies. Waar Aziz woonde werd de midden-provincie en kreeg daarom de oude Perzische naam Uruzgan, wat ‘in het midden van de dag’ betekent, het moment dat de zon het hoogst staat.

We bespreken hoe hij wist op te klimmen in de tribale hiërarchie. In zijn stam begon hij als een mislukkeling. Hij was wees en werd gehaat door zijn stiefvader, dagenlang zwierf hij in de bergen van Uruzgan rond samen met wat schapen. Zijn

rustige voorkomen maakte dat zijn clan hem uiteindelijk ging waarderen. Hij kreeg de titel Pir, die uit het soefisme komt. Dit is de meer mystieke, transcendentale stroming van de islam waartoe de meerderheid van de bevolking in Afghanistan behoort. Al is hij eigenlijk geen echte Pir, zegt Aziz lachend. Zijn stamleden vonden hem zo goed dat ze hem deze liefdevolle eretitel gaven.

Terwijl ik tussen de zachtroze bomen sta te dromen bij de verhalen over het soefisme – die me altijd doen denken aan Madonna en haar voordrachten van gedichten van Rumi – babbelt Aziz over zijn volgelingen in Tarin Kowt, de hoofdstad van Uruzgan. ‘Maar ik heb ook genoeg vijanden hier in de buurt, hoor. Daar woont een vijand,’ lacht de man die na 2001 een bekende vertrouweling werd van de nieuwe leider van het land, Hamid Karzai. De stammensamenleving waarin Aziz woont kan soms keihard zijn, met ongeschreven regels en gewoontes waarbij vaak het recht van de sterkste geldt. ‘Die buurman heeft mijn leven in de talibantijd zo onmogelijk gemaakt dat ik tijdelijk moest vluchten,’ vertelt hij. Zoals zovelen kreeg Aziz het aan de stok met een rivaliserende zoon van een van zijn broers; volgens de tribale regels heet zo’n rivaliserende neef een *tarbour*.

‘We zijn trouwens ook niet heel ver van het vroegere huis van moellah Omar,’ zegt Aziz opeens. Zijn stem klinkt rustig, ik reageer verbaasd. ‘Dé moellah Omar?’ vraag ik, en ik kijk nieuwsgierig in de richting van zijn vinger, die naar het westen wijst.

Hoewel ik al een tijdje in Afghanistan werkte en al een boek had geschreven over het land, was Omar voor mij nog steeds een angstbeeld: de grote vijand die was ontsnapt, de mysterieuze talibanleider waar zo ongeveer de hele wereld achteraan zat. Vanaf 2001 werd deze moellah Omar gezocht door tienduizenden Amerikaanse soldaten, vanwege zijn vermeende aandeel in de aanslagen op de Twin Towers op 11 september 2001. Hij werd door de Amerikanen gezien als gast-

heer van de puissant rijke Arabische terrorist Osama bin Laden. Omdat Omar hem een hand boven het hoofd hield, leek het alsof hij precies wist wat Osama bin Laden van plan was geweest. Omar werd nog net niet beschuldigd van het besturen van de vliegtuigen die de Twin Towers in waren gevlogen. Bovendien was het zeker dat hij nu – na zijn verdwijning – geheime plannen voorbereidde met Al Qaida om meer terroristenkampen te openen, van waaruit nieuwe aanslagen op Europa en Amerika georganiseerd zouden worden.

Maar er was nog een belangrijke reden waarom Omar gezocht werd: de extreme wreedheden waar zijn fundamentalistische regime eind jaren negentig bekend om stond. Hij scheen een bloedhekel te hebben aan vrouwen, meisjes hadden in zijn tijd geen enkel recht op bijvoorbeeld onderwijs of werk. Er werd vaak over hem verteld dat hij de handen van vrouwen liet afhakken. Voor de minste of geringste overtreding van zijn islamitische wetten kon een vrouw gestenigd worden. Als het hem uitkwam, zette hij een vrouw op de middenstip van een voetbalveld en schoot haar dood. Omars religieus fanatisme was berucht: de vernietiging van twee historische Boeddhabeelden, waartoe hij opdracht had gegeven, leidde tot een internationaal schandaal, de hele wereld was in shock.

En Aziz vertelt me net dat het huis van deze figuur iets verderop staat? Aziz wandelt verder alsof er niets aan de hand is. ‘Het is echt niet zo heel ver rijden naar zijn oude huis,’ zegt hij luchtig.

‘Heeft u hem dan wel eens ontmoet?’ vraag ik.

Aziz knikt: ‘Ja vroeger, natuurlijk. Je kon gewoon bij hem langsgaan.’

Terwijl ik langs een hoge bergenrij tuur richting moallah Omars dorp, verbaas ik me erover dat ik ineens zo dicht bij zijn oude huis sta. Ik kan me niet voorstellen dat die plek zo toegankelijk is. Ik ga ervan uit dat zo’n locatie voortdurend onder bewaking van de Amerikanen en hun NAVO-partners

staat. Er hangt vast een drone boven om de boel permanent in de gaten te houden, mocht hij of een van zijn strijders terugkeren.

In 2001 wist ik nauwelijks iets van Afghanistan. Ik was enkel onder de indruk van de oorlog die losbarstte na de aanslagen in Amerika. Ik had toen als tweeëntwintigjarige hbo-studente Communicatie nog niet veel van de wereld gezien. Op 11 september wist ik niet eens wat de Twin Towers precies waren. Ik groeide op in het noordoosten van Friesland en onze vakanties gingen niet verder dan Egmond aan Zee. Ik had welgeteld twee keer in een vliegtuig gezeten.

Net als velen in ons dorp groeide ik op met ontzag voor het sterke Amerika, het land dat Nederland van de Duitse bezetter had verlost. In mijn jonge jaren waren de Verenigde Staten een machtig, lichtend voorbeeld, waarop je kon vertrouwen. Het leek me sterk dat het land vijanden kon hebben.

Ik snapte dan ook heel goed dat we ons in deze *War on Terror* moesten verdedigen tegen nieuwe vijanden. Na de aanslagen van 11 september vond ik het hartverwarmend om te zien dat bijna elk land in de wereld Amerika steunde in het verdriet en in de wens om een oorlog tegen het terrorisme te beginnen. Dat Amerika die strijd aanging namens ons, namens mij, leek mij een goed idee. Ik vertrouwde de Amerikanen volledig.

Toen het Nederlandse ministerie van Defensie in 2006 journalisten aanbood mee te gaan naar hun Kamp Holland in Uruzgan, wilde ik onze bijdrage aan de strijd graag van dichtbij zien. Ik was na een studie Politicologie in Amsterdam net begonnen als journalist bij het kleine persbureau Novum Nieuws.

Het ministerie weigerde me in eerste instantie mee te nemen: ons persbureau bereikte een te klein publiek. Als reactie

haalde ik het veelgelezen vrouwenblad *Libelle* erbij, waarvoor ik toen af en toe freelancete. Daarna ging het snel en begon ik aan mijn eerste reis naar Afghanistan. Voor ik het wist zat ik met een satelliettelefoon, een kaki broek en Timberlands tussen – voornamelijk – mannen in zandgrijze uniformen in een transportvliegtuig dat van Eindhoven naar Tarin Kowt, de hoofdstad van Uruzgan, vloog. Het was een rustige vlucht, totdat het vliegtuig boven Afghanistan een aantal duikvluchten maakte om te voorkomen dat de taliban ons konden treffen met hun raketten.

We landden op een van de vele goed uitgeruste militaire bases, waar ik werd voorgesteld aan NAVO-officieren met blinkende medailles en strepen op hun groene, strak geperste jasjes. Deze mannen stapten zelfverzekerd over de netjes aangelegde grindpaden op de basis, alsof ze alles onder controle hadden. Ze spraken over de voortgang van de oorlog in voor mij onbegrijpelijke afkortingen als IED (Improvised Explosive Device, bembom), BBIED (Body-Born Improvised Explosive Device, zelfmoordvest) en TIC (Troops In Contact), waardoor ik me dom voelde en nog meer tegen ze opkeek.

Ondertussen wezen ze regelmatig in de richting van het gebied buiten de basis, dat volgens hen *hell on earth* zou zijn. Daar moest je nooit maar dan ook nooit alleen naartoe gaan, waarschuwden ze me. Het zou een *one-way ticket to hell* betekenen, want het was het territorium van de taliban en Al Qaida ‘waar het leger wel korte metten mee zou maken’. Journalisten moesten met het leger mee, zo stelden de soldaten, dan zouden ze het overleven. Journalisten die graag het kamp af wilden, werd dat sterk ontraden door het Nederlandse leger. De meesten gaven hier gehoor aan.¹

Het leger maakte indruk op me. De onbekendheid en ondoordringbaarheid van Afghanistan maakten dat ik de militairen wel moest vertrouwen. Voor onwetende ‘burgers’ hadden ze een grappig bedoelde afkorting: NUKUBU, wat Nutteloze Kutburger betekent.

Maar hoe langer ik op de militaire basis vertoefde, hoe meer scheuren er ontstonden in mijn beeld van de militairen in Afghanistan en hun controle over de situatie. Een Amerikaanse soldaat vertelde me dat hij lunchte met een machinegeweer naast zijn bord, omdat het al eens was voorgekomen dat talibanstrijders ondanks de zware beveiliging een kamp binnendrongen. Een Nederlandse militair waarschuwde me dat ik met een grote boog om de Afghaanse toiletschoonmaker heen moest lopen, hij zou zichzelf kunnen opblazen tijdens het poetsen van de wc's.

Ik maakte inderdaad een incident mee, toen een raket op het Nederlandse kamp in Uruzgan neerkwam en ik naar de grond dook met tranen van angst in mijn ogen. Ik vertrouwde erop dat de goedgetrainde Special Forces die buiten het kamp naar de daders zochten, hen in de kraag zouden vatten. Maar ik werd pas echt bang toen ze na een uur onverrichter zake terugkeerden. Ze vonden alleen een draadje met een lampenknopje waar de onbekende vijand gebruik van had gemaakt. De raket had geen duidelijke afzender. Hoewel de daders volgens de militairen op slippers rondrenden, waren ze ons te slim af.

Na een gesprek over Operatie Medusa met André, een Nederlandse commando, zette ik nog grotere vraagtekens bij de missie. Deze operatie was vernoemd naar de mythologische vrouw die met haar blik een mens in steen kon veranderen. Zo sterk als deze Medusa waren de Nederlanders in Afghanistan niet. André vertelde dat hij een keer op een gevechtspost stond die rond lunchtijd volledig onverwacht werd omsingeld en met een regen van raketten en kogels werd overvallen. Zijn blik werd weer wild van angst bij de gedachte aan de aanval. Ze hadden als ratten in de val gezeten, vertelde hij. Dat niemand van zijn team was omgekomen, was onvoorstelbaar. Maar het meest beangstigende was dat het bijna onmogelijk bleek talibanstrijders te herkennen.

Toen ik werd meegevraagd op een patrouille buiten de ba-

sis, schudde ik dan ook resoluut nee. Ik voelde me bezwaard, maar ik wist heel zeker: die woestijn wilde ik onder geen beding in. Ik had duidelijk geen vertrouwen meer in ‘onze jongens’, ook met de duurste wapens ter wereld leken zij die terroristen daarbuiten niet aan te kunnen.

Ik durfde de soldaten dit niet te vertellen, dus verzon een smoes dat ik te druk was voor een patrouille buiten de poort. Ik nam het vliegtuig terug naar Nederland en reisde met een hoofd vol teleurstellingen, zorgen en vragen naar huis. In naam van mij werd hier oorlog gevoerd, zo dacht ik. In naam van Nederland. Maar wisten wij ‘thuis’ wel hoe mis het hier was? Hoe konden onze democratisch gekozen leiders, die alle kennis van de wereld tot hun beschikking hadden, toch zo machteloos lijken in Afghanistan?

In Nederland probeerde ik mijn leventje weer op te pakken. Elke dag vond ik de *International Herald Tribune* op mijn deurmat met bloedige foto's uit Afghanistan op de voorpagina. In stilte las ik over aanslagen op NAVO-troepen, over meer Afghaanse doden en over de sterke taliban. Iets in mij wilde een antwoord.

Een halfjaar na mijn terugkeer, kwam ik in Amsterdam op een conferentie over terreur bij toeval een Amerikaanse commando tegen die naar eigen zeggen Afghanistan in 2001 al had ‘gedaan’. In eerste instantie had ik niet echt zin om het zoveelste verhaal van een Amerikaanse militair te horen over hoe goed het allemaal ging met de strijd tegen de taliban. Keer op keer hoorde ik uit die hoek de optimistische boodschap dat de overwinning op de opstandelingen een kwestie van maanden was.

Maar er was iets bijzonders aan het verhaal van deze Amerikaan, iets wat mij er uiteindelijk toe aanzette om mijn eerste boek over Afghanistan te schrijven. Jason Amerine vertelde

dat hij bij de eerste commando's hoorde die direct na 9/11 in Afghanistan waren gedropt om het talibanregime omver te werpen. Dit gebeurde in nauwe samenwerking met de toen nog onbekende Hamid Karzai, die niet lang daarna de nieuwe president van Afghanistan zou worden. Amerine was in Amerika een beroemdheid geworden omdat hij en zijn team Hamid Karzai aan de macht zouden hebben geholpen. Hij had daar zelfs het Purple Heart voor gekregen, de hoogste onderscheiding in het Amerikaanse leger. Zijn avonturen waren vastgelegd in de bestseller *The Only Thing Worth Dying For: How Eleven Green Berets Fought for a New Afghanistan*, waarvoor vooral hij en zijn Amerikaanse teamgenoten waren geïnterviewd, nauwelijks Afghanen.

Wat vooral mijn interesse wekte was dat Amerine gedurende zijn tijd in Afghanistan intensief had samengewerkt met Afghaanse strijders, voornamelijk stamgenoten van Karzai die nog steeds veel macht hadden in Uruzgan. Ik keek hem aan terwijl hij maar door bleef praten. Zouden die Afghanen mij misschien meer kunnen vertellen over de situatie in hun land? Wisten zij wie de raketten afvuurden op Kamp Holland? Konden zij me vertellen waarom de Special Forces zich op die avond zo hopeloos voelden?

Ik wilde graag meer weten van Amerine om vanuit zijn perspectief de reis door Uruzgan mee te maken, maar ik bedacht daar dat ik ook meer wilde weten van de Afghanen met wie hij had samengewerkt. Alleen door dit verhaal opnieuw met hen te beleven en zo in detail Uruzgan te portretteren, zou ik de acties vanuit Kamp Holland beter kunnen begrijpen, zo redeneerde ik.

Nog wat onhandig schreef ik voor het eerst de ingewikkelde Afghaanse namen op die Amerine opnoemde. Mualim Rahmatullah was erbij, en Rozi Khan. Ook Aziz Agha Pir Jan, met wie ik dit hoofdstuk begon. Allemaal woonden ze nog in Uruzgan, waar ze behoorden tot de lokale elite, vertelde Amerine. De een was een lokale ambtenaar, de ander burge-

meester en weer een ander was een belangrijke bondgenoot van het Nederlandse leger.

Met het opschrijven van hun namen voelde die enge woestijn al een stuk toegankelijker dan een jaar eerder. In de Nederlandse media hoorde je maar weinig over deze voor westerlingen goed toegankelijke lokale elite, maar kwam dat niet ook omdat niemand ooit naar hen vroeg?²

‘Ik ga terug om ook deze Afghanen over jullie reis te bevragen,’ zei ik tegen Amerine. Hij nam me nauwelijks serieus. Toen ik hem jaren later de Engelse uitgave van mijn boek stuurde, hoopte ik dat hij trots zou zijn, maar hij bleek vooral teleurgesteld over de rol die ik mijn Afgaanse bronnen in het verhaal had toegedicht.³ Afghanen waren goede storytellers, was zijn conclusie over mijn verhaal. ‘Maar ik ben niet onafhankelijk,’ zei hij er direct achteraan.

Ik mailde de fonetisch geschreven namen naar Marten de Boer, die op de Nederlandse ambassade in Kabul werkte. Ik kende hem van een ontmoeting in Kamp Holland en hij leek me iemand die meer wilde weten over wat er buiten de hoge muren van de militaire kampen gebeurde. Marten wist direct over wie ik het had toen hij de namen las. ‘Deze mannen zijn allemaal nog aan de macht,’ bevestigde hij.

Zijn volgende mail kwam al snel: hij noemde Aziz die later in zijn tuin over het vroegere huis van moellah Omar vertelde. Deze toen nog voor mij onbekende man was op bezoek in Kabul. ‘Je zou je gesprekken met hem kunnen beginnen. Hij is hier maar drie dagen, dus je moet snel zijn,’ schreef Marten. Ik antwoordde dat ik meteen die kant op zou komen. Inmiddels wist ik dat ik ook met een civiele vlucht naar Afghanistan kon en zo de Afghanen zonder de tussenkomst van Kamp Holland kon interviewen. In 2007 deden weinig journalisten dat, slechts een paar freelancers, onder wie Minka

Nijhuis, Deedee Derksen en Arnold Karskens.

Mijn toenmalige vriend keek bezorgd nu ik zonder militaire begeleiding naar Afghanistan wilde gaan. ‘Zij kunnen je toch beschermen,’ zei hij terwijl ik haastig mijn tassen pakte. Ik belde mijn familie in Friesland om te vertellen dat ik alleen die kant op zou gaan; het was een lang en pittig gesprek.

Toen ik voor het eerst alleen naar Irak ging, in 2003, had ik mijn ouders daarover niet geïnformeerd, omdat ik niet wist hoe ik het moest uitleggen. Nu schrokken ze weer. Sommige familieleden vonden dat in Afghanistan maar rare moslims woonden, die elkaar slechts de pan in wilden hakken. Ze bedoelden het niet racistisch, ze hielden de kranten in de lucht waarin het vooral ging over vechtende Afghanen. Het lukte me niet mijn ouders gerust te stellen.

De dag nadat ik bericht kreeg van Marten vloog ik voor de tweede keer naar Afghanistan. Zelfstandig en last minute naar de hoofdstad Kabul vliegen bleek gemakkelijker dan ik had verwacht. Ik kon gewoon, onafhankelijk, online een vliegticket boeken, waarbij ik zelfs met mijn creditcard kon betalen. Het reisje kostte me ongeveer zevenhonderdvijftig euro, retour. Het was ook niet zo dat er maar één vlucht per week of per twee weken ging. Tot mijn grote verbazing was Afghanistan veel toegankelijker en gingen er zelfs twee vluchten per dag naar Kabul, via Dubai of Frankfurt. En dat aantal groeide snel. Rond de islamitische feestdagen moest je ver van tevoren je ticket boeken, anders kwam je er simpelweg niet op tijd. Er bleken zelfs meerdere Afghaanse vliegmaatschappijen te zijn, zoals Kam Air, Pamir Air en Ariana Air, die dagelijks naar Kabul vlogen. Zelfs Emirates vloog op Kabul, ontdekte ik later.

Vanuit Amsterdam vloog ik in zesenhalf uur naar Dubai, waar ik van terminal 1 naar terminal 2 moest lopen. Terminal 2 stond bekend als de oorlogsterminal, hier vertrokken alle vluchten naar Afghanistan, Irak en Koeweit. Daar stond het passagiersvliegtuig dat mij in minder dan drie uur naar Kabul

bracht. Het Kam Air-toestel uit de jaren tachtig – wit met een oranje streep en de slogan *trustable wings* op de buik – was wat oud en gammel, maar het vertrok op tijd. De vlucht verliep zonder problemen, we hoefden geen duikvluchten te maken, zoals bij mijn eerdere vlucht met de militairen naar Afghanistan. Ook op Kabul International Airport verliep alles soepeler dan verwacht. De passagiers – vooral Afghanen – werden vanuit het toestel opgevangen in een bus en in de aankomsthal weer losgelaten. Nadat ik in het douanehokje een stempel kreeg, kon ik zo doorlopen naar de bagageband. Het was 2007 – er was nauwelijks bewaking en het scannen van bagage leek niet nodig.

Ik had vanuit Nederland een kamer in hotel Le Monde geregeld, waarbij ik me had verbaasd dat überhaupt iemand de telefoon opnam. In Kabul bestond de mobiele telefonie kennelijk en er waren echte receptionisten die ook nog eens vloeiend Engels spraken. Nadat ik mijn aankomstdatum had doorgegeven, stuurde ene Mohammed me een mailtje als bevestiging en hij schreef dat hij me op zou halen van het vliegveld. Ik zou hem herkennen aan het bordje met mijn naam erop.

Toen ik op Kabul International Airport op hem afliep, kwam ineens de angst weer terug die ik had gevoeld in Kamp Holland. De raketinslagen, de aanvallen, de Nederlandse soldaat die zei dat ik ver van het toiletgebouw moest blijven als het werd schoongemaakt.

Op mijn hoede keek ik om me heen naar al die Afghanen met donker haar en donkerbruine ogen die langs me liepen. Waren ze allemaal terroristen? Ik kan nog terug, dacht ik, terwijl ik langzamer begon te lopen. Ik kan gewoon aan mezelf toegeven dat ik een fout heb gemaakt, dat ik te naïef ben geweest, dat ik de Nederlandse soldaten had moeten geloven toen ze zeiden dat de dreiging overal zit. Ik kan gewoon weer het vliegtuig in lopen en daar net zo lang blijven zitten tot het vertrekt naar het veilige Dubai.

Het lukte me om mijn angst te bedwingen en ik stapte af op Mohammed, de chauffeur van Le Monde, die het bordje met 'Bette Dam' erop vasthield. Was hij wel echt Mohammed? Ineens wist ik het zeker en mijn hart stakte in mijn keel: de echte Mohammed was natuurlijk allang door een talibanstrijder weggesleept van het vliegveld, in een auto geduwd en ontvoerd. De kidnapper had alleen het bordje mee terug naar het vliegveld genomen en was onopvallend tussen de wachtende Afghanen gaan staan. Met zijn bruine ogen had hij mij gezocht en het bordje naar voren gehouden, om mij in de val te lokken.

De kleine Mohammed was duidelijk voorbereid op wantrouwende Nederlanders, want hij haalde een visitekaartje uit zijn nagemaakte Levi's en zei: 'I am Mohammed. Please come with me.' Hij keek vriendelijk en ik besloot hem te volgen. Het angstzweet liep nog steeds over mijn rug.

Op de drukke taxistandplaats bij het vliegveld stond een stoffige blauwe jeep. Mohammed wees naar een plastic sticker op de voorruit waar 'LE MONDE HOTELS' op stond. Had hij die er snel opgeplakt? Iedereen zou zo'n sticker kunnen bestellen. Mijn angstige gedachten vlogen alle kanten op terwijl ik hem gedwee volgde en op de achterbank plaatsnam. Er lag geen wapen en de deuren waren niet gepantserd. De asbak zat vol met sigarettenpeuken. 'Everything okay, welcome!' riep Mohammed terwijl hij achter het stuur plaatsnam en de auto startte.

De rit door Kabul zal ik nooit vergeten. Ik dook eerst zo diep mogelijk weg op de achterbank, bang dat dit land me meteen naar de andere wereld zou helpen. Ik had een hoofddoek op en droeg een lange zwarte jas en een wijde broek. Zo hoopte ik zo min mogelijk op te vallen.

Het was alsof ik in het treintje van een spookhuis zat. Ik

wist zeker dat er ieder moment iets afschuwelijks kon gebeuren en dat mijn avontuur dan zou eindigen. Gespannen keek ik naar buiten. Met een grote bocht reden we weg. We namen de helft van een rotonde met in het midden een oud gevechtsvliegtuig in camouflagekleuren. Daarna namen we nog een rotonde en reden we in een stevig tempo over de chaotische vierbaansweg die naar Kabul leidt.

‘Sigaretje?’ klonk het plotseling. Sturend en op het verkeer lettend, duwde Mohammed zijn linkerarm naar achter en reikte me een sigaret aan. Vriendelijk knikte hij me toe in de achteruitkijkspiegel. ‘Please, take?’

Ik was in de terreurhoofdstad van de wereld, in het land van Osama bin Laden en moellah Omar, maar er gebeurde niets. Ik rookte gewoon een sigaret op de achterbank van een auto. Langzaam voelde ik de verlamme angste wegvloeien uit mijn lichaam. Ik kreeg weer wat lucht, kon weer ademen. Ik ging rechterop zitten om niets te missen van de Afghaanse hoofdstad, die we inmiddels binnenreden.

Net als elke grote stad heeft Kabul brede straten in de buitenwijken en smallere straten naarmate je dichterbij het centrum komt. De straten maakten een bekend geluid: het getoeter van Toyota’s, het gesputter van brommers en het geklingel van fietsers. Het leven ging hier gewoon door, ook als er een witte Nederlander door de stad reed.

De Afghanen merkten me amper op, ze waren druk met hun dagelijkse beslommeringen. We passeerden mannen die rode ijskarretjes op wielen voortduwden, vrouwen gehuld in blauwe boerka’s en jongens met trossen ballonnen in alle kleuren van de regenboog. Er stonden grote en kleine huizen, hoog of laag ommuurd. Ik zag kledingzaken, kantoorartikelenwinkels, boekwinkels, slagerijen, groentezaken en restaurants, waar Afghanen een Oezbeeks, Turks of Afghaans gerecht aten.

Ik draaide mijn raampje voorzichtig een eindje open. Uit de ijskarretjes klonk ‘My Heart Will Go On’, de megahit uit

de film *Titanic*. Schoenmakers zaten op de vieze stoepranden met elkaar te kletsen. Bedelaars die in eerdere oorlogen hun benen hadden verloren, gebruikten skateboards om zich te verplaatsen.

Net als elk gebouw in Kabul bevond ook hotel Le Monde zich achter hoge muren, om passanten het zicht op de vrouwen te ontnemen. Het had wat van een Zwitsers chalet, maar dan zachtroze geschilderd. Later bleek dat het gazon en de roze en rode rozen Mohammeds grootste zorg waren, ze mochten niet verpieteren in de zomerzon. De aandacht waarmee hij de perken schoffelde verried zijn liefde voor het land.

Veel Afghaanse hotelgasten stonden ergens op de dag met Mohammed of een van diens tuinmannen over de bloemen gebogen. 'Hoe kan het toch, zo'n mooie bloem uit zo'n kleine bol,' hoorde ik iemand zeggen. Mij werd ook verteld dat je op de Afghaanse basisschool leerde dat Nederland het land van de bloemen is. Sindsdien heb ik altijd tulpenbollen meegenomen voor mijn contacten in Afghanistan. Rode, roze, gele en vooral zwarte tulpen vinden de Afghanen zo uniek... Dat was altijd weer onwerkelijk. Opnieuw moest ik mijn beeld van het land een beetje bijstellen. Ik had nooit gedacht dat woeste *warriors* zo van bloemen konden houden.

Mohammed maakte een opmerking over mijn kleding, die te mannelijk was volgens hem. De Timberlands van Kamp Holland vond hij maar niks. 'Vrouwen lopen hier gewoon op hakken of laarsjes. Dus als je niet wilt opvallen moeten we nieuwe schoenen voor je kopen.' En voor ik het wist zat ik opnieuw in zijn auto, nu op weg naar de schoenwinkel voor instappers.

Ik was blij: in Kabul mocht ik meer mezelf zijn dan ik had gedacht. Enthousiast belde ik mijn toenmalige vriend en zei tegen hem dat we wel in Kabul konden gaan wonen. Maar terwijl ik hem via FaceTime mijn knusse kamer liet zien, met de dieprode Perzische tapijten waar het zonlicht warm op

viel, voelde ik dat ik het beeld dat hij kende, dat van het enge Afghanistan, niet zomaar kon laten verdwijnen.

Een dag na aankomst gingen Marten de Boer en ik naar een hotel in de stad om Aziz te ontmoeten. ‘Hallo, hoe gaat het met je?’ zei die in het Nederlands tegen me. Ik keek verbaasd. In deze vreemde wereld was er ineens iemand die me in mijn moedertaal aansprak? Aziz keek me vriendelijk aan. Hij leek me op mijn gemak te willen stellen. ‘Ik was in een asielzoekerscentrum in Appingedam,’ vertelde hij me. Hij had daar een jaar gewoond toen het in Uruzgan te gevaarlijk voor hem was door de taliban. Aziz had zijn familie cassettebandjes met zijn ervaringen gestuurd. ‘Ik wilde iedereen vertellen dat er deuren in de supermarkt zijn die gewoon vanzelf opengaan als je ervoor staat!’ zei hij lachend.

Aziz hielp me op weg met verhalen over Karzais opmars in 2001; hij was daar vanaf het begin tot het einde bij geweest. Ik praatte ook lang met zijn zoon Najibullah, die van mijn leeftijd was en vloeiend Engels sprak. Najibullah maakte al snel een opmerking over mijn Tadzjiekse tolk, wiens Pasjtoe slecht was.

‘Moet ik je nog uitleggen dat ongeveer de helft hier Tadzjiek is en de andere helft Pasjtoen?’ vroeg hij. Hij had het over de twee totaal verschillende bevolkingsgroepen die in Afghanistan wonen. We lachten hartelijk om mijn fout. Ik zat hier op de grond in een land waarvoor ik diepe angst had gevoeld en mijn eerste ontmoeting met een Afghaan ging zo gemakkelijk. Wat zou ik hier veel werk kunnen verrichten, dacht ik vol nieuwe energie. Ik ga je helpen, zei Najibullah alsof hij mijn gedachten las, en hij schonk ons thee in.

Al snel nodigde Najibullah mij uit om naar Uruzgan te komen. Nu keek ik hem toch wantrouwig aan. Kabul bleek goed te doen, maar een bezoek aan Uruzgan – de provincie van

Zuid-Afghanistan dat ik in de Nederlandse media en in Kamp Holland als ontzettend gevaarlijk had leren kennen – leek mij simpelweg onmogelijk. Najibullah keek me verbaasd aan. Toen hij zei dat mijn beeld niet klopte, zag hij er net zo zelfverzekerd uit als de officieren op de NAVO-bases. Hij beloofde dat hij persoonlijk voor mijn veiligheid zou instaan en dat ik bij Aziz kon slapen.

Na mijn ontmoeting met Aziz en Najibullah sprak ik een aantal andere prominente figuren uit Uruzgan. Op een gegeven moment wilde ik ook president Karzai ontmoeten om hem over diens opmars in Uruzgan te bevragen. Opnieuw verbaasde het me dat ik dit zo snel voor elkaar kreeg, na een paar maanden schoof ik bij hem aan voor een ontbijt in het paleis van waaruit hij regeerde. Ik had het lijstje met de Afghaanse namen van zijn Uruzgan-vrienden bij me en begon ze op te lezen. Karzai leek onder de indruk. Het kwam maar zelden voor dat een Europeaan of een Amerikaan met zijn Afghaanse medestrijders sprak, zei hij.

‘Jij moet echt naar Uruzgan,’ voegde hij eraan toe. Ik keek hem verbaasd aan. ‘Dat kan niet meneer, de president, het is daar te onveilig,’ hield ik vol.

Na dit gesprek bleven de uitnodigingen van Uruzgan-connecties van Karzai binnenkomen. Iemand die ik interviewde wilde me wel naar Uruzgan rijden, een rit die zeker twee dagen zou duren. Een ander wilde een helikopter van het Afghaanse leger voor me regelen, als ik maar langskwam.

Uiteindelijk belde ik Najibullah dat ik zou komen, maar ik bleef op mijn hoede. ‘Waar is jullie huis precies?’ vroeg ik terwijl ik via Google Earth de daken van Tarin Kowt bekeek. ‘Bij die rotonde en dan?’ Ik probeerde te bepalen hoe ik naar Kamp Holland kon vluchten als ik er alleen voor zou komen te staan. Het kamp is een grijs vakje op Google Earth; de NA-